

հԱՅՅՈՒՆԻԿՔ

Bookmark

Fernando Aramburu

PATRIA

NOVELA

Bookmark

Ֆերնանդո Արամբուրու

ԳԼՅՈՒԹՆԻՔ

ՎԵՊ

Թարգմանությունն իսպաներենից՝
Ալիս Տեր-Ղևոնդյանի

ԵՐԵՎԱՆ
2022

ՀՏԴ 821.134.2-31 Արամբուրու
ԳՄԴ 84(4Իսպ)-44
Ա 830

Արամբուրու Ֆերնանդո
Ա 830 Հայրենիք: Վեպ / Ֆ. Արամբուրու; Թարգմանությունն իսպաներենից՝
Ա. Տեր-Ղևոնդյանի.- Եր.: Newmag, 2022.- 624 էջ:

Ֆերնանդո Արամբուրուն «Հայրենիք» վեպը գրել է, երբ բասկյան ETA ահաբեկչական խմբավորումը հայտարարել է զինված պայքարը դադարեցնելու մասին: Գրողը ցանկացել է պարզել, թե այդ ողբերգական ժամանակաշրջանում ինչ է պատահել մարդկանց հետ, ինչո՞ւ էին շատերն աջակցում սպանություններին, համակրում բռնարարներին: Ինչո՞ւ էին երկչոտաբար լռում նրանք, ովքեր համաձայն չէին:

Վեպի առանցքում երկու բասկ ընտանիքների հարաբերություններն են Սան Սեբաստիանի արվարձանում: Արամբուրուն, ինքն էլ ծնված լինելով այստեղ, ներկայացնում է անկախության համար պայքարի ահաբեկչական մեթոդները, որոնք թշնամություն են սերմանում երկու մտերիմ ընտանիքների միջև և խեղում են շատերի ճակատագրերը: Նաև ցուցադրում է իսպանական կենտրոնական իշխանության դաժան պատասխանը բասկերի բարձրացրած խնդիրներին: Հեղինակը հականարտության որևէ կողմին չի արդարացնում կամ դատապարտում: Նա ի ցույց է դնում մարդկանց ողբերգությունն ու այն հաղթահարելու ճանապարհը:

ՀՏԴ 821.134.2-31 Արամբուրու
ԳՄԴ 84(4Իսպ)-44

ISBN 978-9939-884-60-8
Patria © Fernando Aramburu, 2016
Published by agreement with Tusquets Editores, Barcelona, Spain.
Ֆերնանդո Արամբուրու, «Հայրենիք» © 2022, «Նյու Մեգ» ՍՊԸ

Այս գրքի հայերեն թարգմանության և հրատարակության բոլոր իրավունքները պատկանում են «Նյու Մեգ» ՍՊԸ-ին: Իրավունքները ձեռք են բերվել TUSQUETS EDITORES գրական գործակալության հետ կնքած պայմանագրով:

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The book is published and co-funded by
the Creative Europe Programme of the European Union

Գիրքը հրատարակվել է Եվրոպական
Միության «Ստեղծարար Եվրոպա» ծրագրի
համաֆինանսավորմամբ:

The content of this book represents the views of the author only and is his/her
sole responsibility. The European Commission and the Agency do not accept any
responsibility for use that may be made of the information it contains.

Եվրահանձնաժողովը և Գործակալությունը որևէ պատասխանատվություն
չեն կրում գրքում արտահայտված մտքերի համար:

Բովանդակություն

1	Բարձրակրունկներ՝ մանրահատակին	11
2	Մեղմ հոկտեմբեր	15
3	Պոյոն գերեզմանոցում՝ Չատոյի հետ	19
4	Դրանց տանը	23
5	Տեղափոխություն՝ մթության քողի տակ	28
6	Չատո՛, entzun	31
7	Քարեր՝ ուսապարկում	36
8	Վաղեմի պատահար	40
9	Կարմիր	44
10	Հեռախոսազանգեր	48
11	Ջրհեղեղ	51
12	Պատնեշը	56
13	Թեքահարթակը, լոգասենյակը, խնամողը	61
15	Հանդիպումներ	69
16	Կիրակնօրյա պատարագ	73
17	Ջրոսանք	78
18	Արձակուրդ՝ կղզում	83
19	Տարածայնություններ	87
20	Վաղաժամ սուգ	92
21	Նրանցից լավագույնը	96
22	Հուշերի սարդոստայնում	101
23	Անտեսանելի մի պարան	105
24	Խաղալիք թևնոցը	109
25	Մի՛ արի	115
26	Դրա՛նց կողմից ես, թե՛ մեր	120
27	Ընտանեկան ճաշ	124
28	Եղբոր ու քրոջ զրույց	129
29	Տերևի երկու գույները	133
30	Պարպել հիշողությունը	138

31	Երկխոսություն՝ մթան մեջ	143
32	Թղթեր և իրեր	147
33	Սպառնագրեր.....	151
34	Թերթելով հիշողության էջերը	156
35	Հրկիզվող արկղը.....	160
36	Ա կետից Բ կետը.....	165
37	Կռվատորթը	170
38	Գրքեր	175
39	Ես կացինն եմ, դու՛ օձը	179
40	Երկու տարի՝ առանց դեմքի	185
41	Կյանքը՝ հայելու մեջ	189
42	Լոնդոնյան պատմությունը	193
43	Նշանվաճները.....	200
44	Նախազգուշական միջոցներ.....	205
45	Գործադուլ.....	209
46	Անձրևոտ մի օր.....	216
47	Ի՞նչ եղավ նրանց ճակատագիրը	220
48	Երկրորդ հերթափոխ.....	225
49	Մի՛ փախիր պատասխանատվությունից.....	230
50	Սիփայի ոտքը.....	235
51	Քարհանքում	240
52	Մեծ երազանք.....	246
53	Թշնամին՝ տանը	250
54	Սուտ ջերմություն	254
55	Իրենց մայրերի նման	259
56	Սալորները	264
57	Պահեստագործում.....	268
58	Խաղուպար.....	274
59	Ապակե թել	278
60	Բժիշկներին՝ բժշկուհիներ.....	284
61	Հաճելի մանրուք.....	289
62	Տան խուզարկությունը	293

63	Քաղաքական նյութեր	297
64	Ո՛ր է զավակս	301
65	Օրհնություն	305
66	Կլաուս-Դիտերը	310
67	Սիրո երեք շաբաթ	315
68	Ուսումնառության ավարտը.....	320
69	Խզումը.....	326
70	Հայրենիքն ու ստերը	331
71	Ծուռ աղջիկը.....	335
72	Սրբազան առաքելություն.....	339
73	Եթե մնացել ես, մեջն ես.....	345
74	Անձնական ազատագրական շարժում	351
75	Հախճապակյա սափոր.....	355
76	Որքան պետք է, լաց եղիր.....	362
77	Սև մտադրություններ.....	367
78	Կարճատև դասընթաց.....	372
79	Ծովամայրի հպումը.....	377
80	«Օրիա» դիվերսիոն խումբը	382
81	Միայն տխուր բժիշկն էր եկել հրաժեշտ տալու.....	387
82	He's my boyfriend	391
83	Չար բախտ	396
84	Մարդասպան բասկեր.....	401
85	Բնակարանը	407
86	Ուրիշ ծրագրեր ուներ	412
87	Սունկ ու եղինջ	416
88	Արնոտ հաց	421
89	Տրամադրությունը ճաշասենյակում.....	426
90	Համա՛ թե վախեցանք.....	432
91	Ցանկը.....	438
92	Ամենասիրելի զավակը.....	444
93	Փակբերան մարդկանց երկիրը	450
94	Ամայա	455

95	Կժով գինի	460
96	Ներեան և միայնությունը	466
97	Մարդասպանների երթը	473
98	Հարսանիք՝ սպիտակ զգեստով	478
99	Չորրորդ անդամը	482
100	Ձախողումը	488
101	Txoria txori.....	493
102	Առաջին նամակը	500
103	Երկրորդ նամակը	505
104	Երրորդ ու չորրորդ նամակները	509
105	Հաշտեցում	514
106	Գերության համախտանիշ	520
107	Հանդիպումներ հրապարակում	525
108	Բժշկական տեսանկյունից.....	530
109	Երբ քամին փչում է ածխի վրա.....	535
110	Իրիկվա խոսակցությունը.....	540
111	Մի գիշեր՝ Կալամոչայում	545
112	Թոռնիկի հետ	552
113	Ջառիվերի վերջում.....	556
114	Բաժանարար ապակին	561
115	Մերսում.....	566
116	Արաբական սրահ	572
117	Անտեսանելի որդին	578
118	Անկոչ այցելուն.....	584
119	Համբերություն.....	588
120	Աղջիկն Օնդառոայից	593
121	Զրուցասենյակի խոսակցությունները.....	600
122	Քո բանտը, իմ բանտը.....	605
123	Շրջանն ամբողջացավ	610
124	Թրջվածություն	614
125	Կիրակի առավոտ.....	618

Բարձրակրունկներ՝ մանրահատակին

Կործանվելու է խեղճը սրա ձեռքը: Ժայռերին բախվող ալիքի նման: Մի քիչ փրփուր կմնա, ու վերջ: Չի՞ տեսնում, որ մարդամեկը նրա առջև նույնիսկ դուռը չի բացում: Հնազանդ է աղջիկս, չափից ավելի հնազանդ:

Ու մեկ էլ էդ բարձրակրունկ կոշիկներն ու կարմիր շուրթերը՝ քառասունհինգ տարեկանում, հանուն ինչի՞: Քո տեսակի դեպքում, աղջիկս, քո պաշտոնի ու առածդ ուսման, ի՞նչն է ստիպում՝ դեռահասի պես քեզ պահես: Aita*-դ որ քեզ տեսներ, է՛...

Մեքենա նստելիս ներեան հայացքը նետեց պատուհանին՝ ենթադրելով, որ կիսաթափանց վարագույրի հետևից մայրը, սովորության համաձայն, նրան դիտելիս կլինի: Բիչո՛րին աղջկան նայում էր ցավով, ունքերը կիտած, ինքնիրեն շշնջալով, թե էս խեղճը իսկական պարգև է էդ սնափառի համար, որի մտքով երբեք չի անցել մեկին երջանկացնել: Չի՞ հասկանում, թե ինչ աստիճանի հուսահատված պիտի լինի կինը, որ տասներկու տարվա ամուսնությունից հետո էլի փորձի գայթակղել իր ամուսնուն: Ինչ-որ տեղ էլ լավ է, որ երեխա չեն ունեցել:

Ներեան տաքսի նստելուց առաջ ձեռքով հրաժեշտ տվեց: Մայրը, երրորդ հարկում վարագույրի հետևում թաքնված, հայացքը փախցրեց: Կըղմինդրե տանիքներից այն կողմ երևում էր ծովի լայն շերտը, Սանտա Կլարա կղզու փարոսը, հեռվում՝ ամպերի ծվեններ: Եղանակի տեսության կինը արև էր խոստացել: Ու Բիչո՛րին, ա՛խ, էս ոնց են ծերացել, նորից նայեց փողոցին, բայց տաքսին արդեն անհետացել էր:

Հետո տանիքներից անդին, կղզու ու հորիզոնի կապույտ գծից և նույնիսկ հեռավոր ամպերից էլ անդին վաղուց կորսված անցյալում որոնեց իր դստեր հարսանիքի դրվագները: Ու նորից նրան տեսավ Բարի Հովիվ մայր տաճարում սպիտակ զգեստով, ծաղկեփնջով, անթաքույց երջանիկ: Տեսնելով, թե ինչպես է աղջիկը դուրս գալիս եկեղեցուց՝ սլացիկ, ժրպտադեմ, գեղեցիկ, վատ կանխազգացում ունեցավ: Երեկոյան, երբ տուն

* Aita (բասկ.՝ շեշտվում է վերջին վանկը՝ aítá), հայր (Ծանոթագրությունները՝ newmag-ի):

վերադարձավ, քիչ էր մնում՝ նստեր Չատոյի լուսանկարի առջև ու նրան խոստովաներ իր վախերը, բայց գլուխը ցավում էր, բացի այդ՝ ընտանեկան ու հատկապես աղջկան վերաբերող հարցերում Չատոն գերզգայուն դառնալու սովորություն ուներ: Լուսանկարները, անշուշտ, չեն արտավում, բայց այդ մարդու աչքերն արագ էին լցվում. դե՛, պարզ է, չէ՞, ինչ նկատի ունեմ:

Կրունկները Կիկեի ախորժակը գրգռելու համար էին. ոչ այն ախորժակը, որ ուտելով են հագեցնում: Կը՛տ, կը՛տ, կը՛տ. քիչ առաջ լսում էր դրանց ձայնը մանրահատակի վրա: Երևի ամբողջ հատակը ծակծկել է: Տան անդորրը չխախտելու համար բան չասաց աղջկան: Մի քանի րոպեով էին մտել: Եկել էին հրաժեշտ տալու: Իսկ տղամարդու բերանից առավոտ ժամը իննին արդեն վիսկիի հոտ էր գալիս կամ էլ իր ծախսած մեկ ուրիշ խմիչքի:

— Ama*, հաստա՛տ տակից դուրս կգաս:

— Ինչո՞ւ ավտոբուսով չեք գնում օդանավակայան: Էստեղից մինչև Բիլբաո տաքսին ահագին թանկ կնստի:

Տղամարդն էլ, թե.

— Մի՛ անհանգստացիր:

Ակնարկեց ճամպրուկները, անհարմարությունն ու դանդաղությունը:

— Այո՛, բայց ժամանակ դեռ կա, չէ՞:

— Ama, մի՛ պնդիր: Որոշել ենք տաքսիով գնալ: Ամենահարմար տարբերակն է:

Կիկեն անհամբերության նշաններ էր ցույց տալիս.

— Միակ հարմար տարբերակն է:

Հավելեց, որ գնում է փողոցում ծխելու, մինչ նրանք կխոսեն: Այս մարդն օծանելիք էր բուրում: Բայց բերանից խմիչքի հոտ էր փչում ու էն էլ՝ առավոտ իննին: Հրաժեշտ տվեց՝ միջանցքի հայելու մեջ իրեն ուսումնասիրելով: Ինքնահավանի մեկը: Հետո էլ՝ հրամայակա՞ն, թե՛ բարյացակամ, բայց չոր, ասաց Ներեային.

— Շատ չուշանաս:

Խոստացավ հինգ րոպե: Բայց հինգը տասնհինգ դարձավ: Մենակ մնացին, ու մորն ասաց, որ այս ճամփորդությունը Լոնդոն շատ կարևոր է իր համար:

* Ama (բասկ.՝ շեշտվում է վերջին վանկը՝ amá), մայր:

— Չեմ պատկերացնում, թե դու ինչ երևելի դեր պիտի ունենաս ամուսնուդ և նրա հաճախորդների զրույցներում: Գուցե ինձ չես ասել, բայց իր ընկերությունում ես աշխատում:

— Լոնդոնում պետք է լրջորեն փորձեմ փրկել մեր ամուսնությունը:

— Եվս մի փո՞րձ:

— Վերջինն է լինելու:

— Իսկ այս անգամ մարտավարությունդ ո՞րն է լինելու: Կողքն ես մնալու, որ առաջին պատահածի հետ քեզ չդավաճանի՞:

— Ama, լավ էլի: Մի՛ բարդացրու:

— Շատ գեղեցիկ ես: Վարսավիրանոցդ փոխե՛լ ես:

— Չէ՛, նույն տեղն եմ գնում:

Հանկարծ Ներեան ձայնն իջեցրեց: Նրա առաջին շշնջոցին մայրը նորից նայեց դեպի շքամուտքը, ասես վախենար, որ մեկը նրանց լսում է: Առանձնապես բան չկա, պարզապես երեխա որդեգրելու գաղափարից հրաժարվել են: Այդքան խոսելուց հետո, թե միևնույն է՝ ով կլինի՝ չինացի՞, ռո՞ւս, թե՞ սևամորթ: Տղա՞, թե՞ աղջիկ: Ներեան դեռ հույսը չէր կորցրել, բայց Կիկեն հետ էր կանգնել: Հիմա ուզում է իր երեխան ունենալ, մարմին՝ իր մարմնից*:

— Որոշել է Աստվածաշո՞ւնչ մեջքերել:

— Իրեն ժամանակակից մարդու տեղ է դրել, բայց ավելի պահպանողական է, քան քաղցր կաթնաբրինձը**:

Ներեան հետաքրքրվել էր որդեգրության մանրամասներով և պարզել, որ իրենք համապատասխանում են բոլոր չափանիշներին: Փողը պետք էր որ խնդիր չլիներ: Պատրաստ էր աշխարհի մյուս ծայրը հասնել՝ վերջապես մայր դառնալու համար, նույնիսկ եթե ինքը չէր երեխային լույս աշխարհ բերողը: Բայց Կիկեն կտրուկ ընդհատել էր խոսակցությունը: Չէ՛ որ, չէ՛:

— Էդ տղեն մի տեսակ անզգա է, չե՞ս կարծում:

— Ցանկանում է իր տղուկին ունենալ, որ իրեն նման լինի ու մի օր էլ «Ռեալում» խաղա: Այդ գաղափարով համակված է, ama: Եվ կունենա: Ո՛ւՖ, որ մի բան է մտցնում գլուխը... դե՛, չգիտեմ՝ ում հետ: Որևէ մեկի, որը

* Ծննդոց 2:23:

** Քաղցր կաթնաբրինձ (թանձր կաթնով), Իսպանիայում ամենատարածված և դասական աղանդերն է:

պատրաստ կլինի: Հարցեր մի՛ տուր: Փոխնակ մայր կգտնի ու կվճարի՝ որքան պետք է: Ես էլ նրան կօգնեմ առողջ կին գտնել, որ իր ուզածն անի:

— Խելքդ թոցրել ես:

— Նրան դեռ չեմ ասել: Կարծում եմ՝ Լոնդոնում ձևը կգտնեմ: Շատ եմ մտածել: Նրան դժբախտացնելու իրավունք չունեմ:

Դռան մոտ հրաժեշտ տալով՝ թեթև ողջագուրվեցին: Բիչո՛րին, թե՛ իհարկե, տակից դուրս կգամ, բարի ճանապարհ: Ներեան էլ աստիճանավանդակից, մինչ վերելակի էր սպասում, ինչ-որ բան ասաց բախտը չբերելու մասին, ու որ երջանկությունից հրաժարվել պետք չէ: Հետո մորը խորհուրդ տվեց դռան առջևի գորգիկը փոխել:

Մեղմ հոկտեմբեր

Չատոյի դեպքից առաջ հավատացյալ էր, բայց հիմա՝ ոչ: Երիտասարդ ժամանակ այդքան բարեպաշտ լինելուց հետո: Նույնիսկ միանձնուհի դառնալու դուռն էր հասել: Ինքն ու այն ընկերուհին, որին ավելի լավ է չհիշել: Երկուսն էլ վերջին պահին տարհանոզվեցին, երբ արդեն նորընծա-յությունից մի քայլ էր մնում: Հիմա մեռյալների հարության, հավերժական կյանքի, Արարչի ու Սուրբ Հոգու թեմաները նրան մտացածին են թվում:

Բիչո՛րին շատ նեղվեց եպիսկոպոսի ասած որոշ բառերից, բայց չհամարձակվեց չսեղմել այդչափ կարևոր մարդու՝ մի տեսակ կպչուն ձեռքը: Փոխարենը ուղիղ նրա դեմքին նայեց՝ աչքերի փայլով լռեյայն հասկացնելով, որ այլևս հավատացյալ չէ: Չատոյին դագաղում տեսնելը բավարար էր, որ Աստծո հանդեպ հավատը փուչիկի պես պայթեր: Նույնիսկ ֆիզիկապես դա զգաց:

Այդուհանդերձ, ժամանակ առ ժամանակ գնում է պատարագի՝ երևի թե սովորությանը տուրք տալով: Նստում է եկեղեցու վերջին նստարանին, նայում է ներկաների մեջքով լին, ինքն իր հետ խոսում: Բանն այն է, որ տանը շատ միայնակ է: Բար ու սրճարան գնացող էլ չէ: Գնումների՞: Ըստ անհրաժեշտության: Կոկետությունը (ևս մի փուչի՞կ) Չատոյի դեպքից հետո հոդս ցնդեց: Ու եթե ներեան չդժգոհեր, ամեն օր նույն հագուստը կհագներ:

Խանութ գնալու փոխարեն նախընտրում է նստել եկեղեցում ու լուռ դավանել իր աթեիզմը: Իրեն թույլ չի տալիս անհավատությունն ու արհամարհանքն արտահայտել այնտեղ հավաքված ծխականներին: Դիտում է պատկերներն ու ասում-մտածում է՝ ո՛չ: Երբեմն այդպես ասում-մտածում է՝ մի քիչ գլուխը տարուբերելով՝ ի նշան բողոքի:

Եթե պատարագ է մատուցվում, մի քիչ ավելի երկար է մնում: Այդ ժամանակ ինչ էլ ասի քահանան՝ չի համաձայնում: Աղոթե՛նք: Ո՛չ: Սա՛ է Քրիստոսի մարմինը: Ո՛չ: Ու այդպես շարունակ: Երբեմն էլ հոգնածությունից մի փոքր մրափում է՝ գլուխը աննկատ հենելով կրծքին:

Երբ դուրս եկավ Անդիա փողոցի ճիզվիտների եկեղեցուց, արդեն մթնել էր: Հինգշաբթի էր: Հաճելի եղանակ: Օրվա երկրորդ կեսին նկատել էր,